

den Staat binden aan één Kerk — anders gezegd, wil, dat de Staat zich zal uitspreken over de Kerk. Dan krijgen we het omgekeerde van Rome. Daar is de Staat ondergeschikt aan de Kerk, doordien de Kerk bepaalt, hoe de Staat zijn zal. Schijnbaar bepaalt hier de Staat hoe de Kerk zijn zal (welke Kerk de ware is), maar aangezien de Staat daartoe altijd de Kerk noodig heeft is dit ook niet meer dan schijn. De gevestigde Kerk gaat nu den Staat gebruiken als instantie om zich te handhaven en zelfs om het offensief te openen tegen andere kerken en secten.¹³⁾

Janse geeft daarvan de voorbeelden in zijn brochure „Burgerlijke of Kerkelijke politiek“. In December 1566 besloot een synode, dat de predikanten gelden zullen verzamelen en regelingen zullen treffen tot gewapend verzet.¹⁴⁾ Hier doet de Kerk, wat de taak is van de overheid. Zoo kwam het tot den beeldenstorm en via den beeldenstorm tot de vervolgingen. In 1566 mochten de predikanten vrij prediken in elke stad. Maar ze moesten eerst den eed afleggen, dat zij zich in politieke zaken aan de overheid zouden onderwerpen. Daaraan hielden zij zich echter niet.¹⁵⁾ De troepen door de Kerk bijeengebracht worden afgeslacht.¹⁶⁾ Toen de Prins in Antwerpen voor het overschot van dat legerij, aangevuld met verlopen landvolk en plundersaars, de poorten van de stad liet sluiten, schold men hem voor een verrader — en werd zelfs op hem geschoten. De overheid, dienaarss Gods, de Kerk ten goede, werd daar bijna vermoord.¹⁷⁾ Dat verzet in de stad tegen het bestuur van den Prins duurde drie dagen lang, en dat terwijl men vrijheid van godsdienst oefening had, als Gereformeerden naast de Roomschen. Datheen wil de Roomschen geen plaats gunnen — de Prins wil, naar de overheidstaak, recht doen. Datheen scheldt op den preekstoel den Prins uit voor een ongehoorvige, die om God noch religie gaf, maar „van den Staat en 't nut zijn afgod maecte“. En als Datheen dan loopt aan den leiband van den volksman Hembyze in Gent, gebeurt het verschrikkelijke. Hembyze gaat met Parma onderhandelen en verradt de stad. Zoo heeft de fout van Datheen ernstige gevolgen: Gent viel en de kerken in Vlaanderen werden verwoest.¹⁸⁾ Datheen's werk in Vlaanderen was kerkverwoestend, doordat zijn overtreden van Gods ordinantiën voor de Kerk, meteen de burgerlijke vrijheden heeft aangerand.²⁰⁾

Terwijl men dus noch in de Theologie, noch in de praktische politiek den weg wist met de verhouding van Kerk en Staat, kwam het tot de officiële kerkelijke fixering van het standpunt in art. 36. Geen wonder, dat, nu de zaken zoo stonden, uit art. 36 niemand nog den weg weet. De fout van Augustinus na zijn uitbreiding in de Middeleeuwen — voor een belangrijk deel gecorrigeerd door Calvijn — deed zijn intrede in onze geloofsbelijdenis. Hier werkt het gebrek van de positieve uitwerking van Calvijn's goede beginsel in de theologie, in de politiek en ook in de belijdenis na. Men ziet wel, dat hier de verhouding te regelen is, maar men kon de regeling zelf ervan nog niet aan. Lees zoo eens de bekende zinsnede uit art. 36, waar staat, dat de taak der overheid is „de hand te houden aan den heiligen kerkdienst, [om te weren en uit te roeien elke afgoderij en valschen godsdienst, om het Rijk van den Antichrist te gronde te werpen] en het Koninkrijk van Jezus Christus te vorderen, het woord des evangelies overal te doen prediken, opdat God van een iegelijk geëerd en gediend worde, gelijk Hij in Zijn Woord gebiedt.“

De in 1905 geschrapt zinsnede zette ik tusschen haken. In die zinsnede wordt de overheid bevolen voor de kerk op te treden en heerscht dus praktisch de Kerk over de overheid. Zoals het daar stond, is het vrijwel het standpunt van Datheen. Maar wat er staan bleef is al even vreemd: de hand houden aan den kerkdienst en de prediking van het Evangelie tot geloof en bekeering, de dienst des Woords dus, de ambtelijke taak der Kerk, wordt hier aan de overheid opgedragen.

De verwarring, die in de Theologie en in de politiek bestond, is in het belijdenis-artikel ingedragen. Dat deze verwarring bestond, na zooveel eeuwen dat de fout van Augustinus in 't Roomsche systeem heerschte en dat men na de correctie van Calvijn, niet aanstonds den weg vond (te meer omdat die weg minder zuiver was uitgestippeld), is geen wonder. Maar dat die verwarring nog bestaat in onze belijdenis, nu 3 eeuwen later — en dat we blijkbaar den moed opgegeven hebben deze verhouding naar de Schrift te regelen, is zeker een ernstige fout. 't Wordt tijd de Schrift te gaan verstaan.

L.

H. J. W.

13) A. Janse. Burgerlijke of kerkelijke politiek (Aalten 1932), p. 17, 24, 25, 33.

14) Dr Th. Ruys. Petrus Dathenus, p. 66.

15) Janse. Burgerlijke of kerkelijke politiek, p. 35. Ruys, p. 67-71.

16) Groen. Handboek Vad. Gesch., p. 125.

17) Janse, p. 37.

18) De Wilde. Om de Vrijheid. (A. R. Staatskunde, 1e Jaargang, p. 315, 316.) (Brochure, p. 27, 28.)

19) De Wilde, p. 317, 320. (Brochure, p. 29, 32.)

20) Janse, p. 39.

UIT DE SCHRIFT

„Kennis“ en Schriftgezag.

En deze dingen, broeders! heb ik op mij-zelf en Apollos bij gelijkenis toegepast, om u wentwil; opdat gij aan ons zoudt leeren, niet te gevoelen boven hetgeen geschreven is.

1 Cor. 4: 6a.

Corinthe neemt onder al de kerken uit den eersten tijd een bijzondere plaats in; en in verband daarmee dragen ook de brieven aan deze gemeente een heel apart karakter. Deze kerk is van een heel eigenaardige „ligging“.

Tot die typeerende verschijnselen behoorde, naast vele andere dingen, ook de zucht naar „kennis“. De Corinthiër begeert „wijsheid“; de liefde tot de filosofie zit hem in het bloed. Want in dezen tijd is de filosofie in sterke mate „populair“ geworden, wat niet altijd van de wijsbegeerte kan worden gezegd. Men zoekt geen abstracte systemen, maar begeert levenswijsheid. Van de wijsbegeerte wordt gevraagd, dat ze het leven dient; het moet komen tot verheffing der moraal via het rechte denken. Er zijn dan ook vele rondreizende filosofen.

De kerk te Corinthe heeft de gevaren van deze populaire filosofie onderschat, en is het slachtoffer geworden van de „wijsheid dezer wereld“; althans ze dreigt zich den dood te eten aan de „kennis“, en het kruis van Christus te verwerpen als dwaasheid. Het conflict tusschen gelooven en denken is hier dus geboren; men is hard bezig het intellect te stellen op de plaats, die alleen de openbaring in de Schrift mag bezitten. Met al den aankleef van dien.

Het gevaar werd wel heel acuut, toen men ook Paulus een plaats gaf onder de filosofen, en de uitnemendheid van zijn(!) „wijsheid“ ging roemen. Wat hij aan de gemeente kwam zeggen, beschouwde men niet als het evangelie van Jezus Christus, waarvan Paulus de dienaar was, met anderen meer; neen, dat was voor de menschen „de wijsbegeerte van Paulus“. En men zag daarom Apollos niet als dienaar van Christus, en mede-arbeider van Paulus in hetzelfde evangelie; men moest noodwendig nu ook Apollos zien als een man, die kwam met een eigen stelsel, dat van dat van Paulus weer eenigermate onderscheiden was. Men kent in Corinthe dus den filosoof Paulus naast en tegenover den filosoof Apollos; en ze hebben beiden hun eigen discipelkring; elk gemeentelid sluit zich aan bij een filosoof, en ieder kiest zich een stelsel, dat hem lijkt. Zoo toeh plegen de menschen der „kennis“ te doen.

Nu heeft Paulus in de eerste hoofdstukken van dezen brief al heel wat gezegd ter vernieling van deze kennis-mentaliteit. Hij heeft met allen nadruk geponeerd, dat het kruis van Christus voor het natuurlijk denken dwaasheid is; de Griek, ook de Corinthiër, zoekt „wijsheid“, de wijsheid „dezer wereld“; daarom zal hij het kruis van Christus dwaasheid achten. Daarna is hij gaan betoogen, dat heel zijn werkzaamheid in Corinthe van die der filosofen onderscheiden was. Zijn preekinhoud was anders (geen menselijke wijsheid, maar woorden, die de Heilige Geest leert); ook zijn werkmethode was anders; hij had zich niet bediend van kunstgrepen, redeneertrucs, debat-handigheden, er was bij hem evenmin uitnemendheid van woorden als van wijsheid. En daarom wees hij dan ook af de tegenstelling, die men maakte tusschen hem en Apollos. Zij waren geen filosofen, ieder met een eigen stelsel, en met een eigen aanhang. Integendeel, ieder van hen was met de hem bijzonder verleende gaven dienaar van Christus, in hetzelfde evangelie. Geen bringers van een verschillend systeem. Corinthe wist niet meer, wat het ambt was!

Doch omdat al de dienaars van Christus niet komen met de producten van hun eigen denken, maar met de hun door Christus toevertrouwde boodschap, daarom is er ook geen sprake van, dat ze afhankelijk zouden zijn van het oordeel der menschen. Als Paulus en Apollos beiden in Corinthe waren gekomen met hun eigen theorie, dan was het voor beiden een hoogst belangrijke vraag geweest, hoe het publiek op hun ideeën reageerde, en hoe het ging met den groei van hun partij en met dien van hun concurrent-filosof. Maar nu ze beiden zich broeder-ambtsdrager weten van Jezus Christus, nu negeeren ze het oordeel van het publiek, en arbeiden ze om lof te ontvangen van Hem, die hen zond. Nu haten ze het verschijnsel van Paulianen contra Apollianen; ze zoeken den opbouw van het gebouw Gods, de kerk van Jezus Christus.

Zoo langzamerhand werd het al een heel stuk, dat Paulus over zichzelf en Apollos schreef. Maar, zoo zegt hij hier, ik heb dat gedaan met het oog op u. Die uiteenzetting over het ambt van Apollos en mezelf heb ik niet gegeven in den waan, dat de dienaars van het evangelie zichzelf tot preekstof mogen maken; of omdat we het zelf nog heel erg noodig hebben, bij deze dingen bepaald te worden. Neen, het is me te doen om

u. Om door ons voorbeeld u maar te leeren dat ge u niet moet verheffen boven de Schrift. Om u te verlossen van uw groote zonde, dat ge in uw denken en in uw kennis-verreering u losmaakt van de Schrift.

Daarom heb ik, wat ik te zeggen had, gegoten in den concreten vorm van een preek over mezelf en Apollos.

Want ik, (en Apollos is het volmaakt met me eens), ik beroep me bij mijn arbeid niet op mijn eigen inzicht; op mijn „kennis“ of „wijsheid“. Als ambtsdragers zijn we gebonden aan de Schrift. En ge moet maar eens erop letten: al wat ik tot nu toe zei over de wijsheid der wereld, dat heb ik bewezen uit de Schrift; en mijn heele betoog over het ambt is doorspekt met teksten. Wat al een aanhalingen uit het Oude Testament! Deed ik dat, om te laten zien, hoe goed ik den weg weet in mijn bijbel? Neen, ik deed het om u wentwil; om u aan dit voorbeeld te demonstreeren, hoezeer gij en ik, met al onze kennis en wijsheid, met heel onze theologie en filosofie gebonden zijn aan de Schrift.

Paulus heeft het maar al te scherp gezien: het denken, zich losmakend van de Schrift, en zich verheffend boven de Schrift, is funesteerd, gaat te gronde. En hij heeft geëischt, dat elk systeem zich rechtvaardigen zal met het beroep op de Schrift.

Omdat onschriftuurlijke filosofie een bedreiging is van het leven der kerk, daarom is het een levensbelang voor de kerk, dat ook de wijsbegeerte zich buigt voor de Schrift, en zich beroept op de Schrift. Elke poging, om ook in de wijsbegeerte ernst te maken met de dwaasheid van het kruis, heeft bij voorbaat recht op de sympathie en het gebed, niet maar van enkelen, die zich voor dergelijke kwesties interesseeren, doch van heel de gemeente.

En het beroep op de Schrift worde eerlijk getoetst. „Elke ketter heeft zijn letter“? Laat ons toezien, dat we het Schriftbewijs nimmer verliezen! Niet boven hetgeen geschreven is!

A.

B. H.

KERKELIJK LEVEN

Indrukken van de Generale Synode.

Ter inleiding

Ook ditmaal zullen we eenige indrukken van de synode geven. Op volledigheid zullen we daarbij geenszins staan. Het verslag van onze correspondent zal de volledigheid, mijn indrukken evenwel zullen slechts eenige toelichting bedoelen, met voorkeurkeuze van wat al of niet zal aan te raken zijn.

Bidstond en opening

Oudergewoonte werd de leiding van den bidstond door den voorzitter der voorgaande synode, en de openingshandeling door één der predikanten van de roepende kerk (Sneek) verricht.

Moderamen

De verkiezing van het moderamen hield eenigen tijd op. Resultaat was, dat voorzitter werd ds J. L. Schouten. Over de voorzitterskeuze is zelfs te voren in de pers geschreven: sommigen opperden zelfs, maar dan waarschijnlijk niet zonder eenigen zin voor humor aan den dag te leggen, de idee der bekoorlijkheid van een synode onder praesidium van dr Colijn. Een grappig natuurlijk, maar misschien niet zonder gevaar voor misverstand. Hoe het zij, de voorzitter der voorgaande synode werd ook voor deze verkozen. In zooverre was dit voor sommigen een ongedachte wending, als tot nu toe de regel gold, dat de praeses van een synode voor de volgende niet in aanmerking komt. Deze regel is echter geen wetsbepaling. Dat het verschil tusschen gewoonte- en wetsbepaling scherp gezien werd, bleek al spoedig, toen reeds bij eerste stemming de voorzitter van '36 weer een flink getal stemmen op zich vereenigde.

Voorts kent men de andere leden van het moderamen.

Moeilijke tijdsomstandigheden

Zwaar drukt wel op allen de moeite, waarin het volkerenleven zich verstrikt heeft. Men heeft geen tijd zelfs, om zich af te vragen, hoe de N. S. B. het tegenwoordig heeft met haar slagzin: Mussert of Moskou.

Meer dan één was er, die hartelijk wilde, dat hij thuis was. Voor bijna allen is het een offer, juist in deze omstandigheden het gezin achter te laten. En onderscheiden predikanten voelen het als een pijnlijk gemis, niet in hun gemeente te zijn, juist nu. Zelf herinner ik me den Vrijdagavond in 1914, toen ik, nauwelijks enkele weken predikant, van mijn voorbereiding voor de preek werd afgehouden door families, die zoo graag bezoek hadden, omdat een man, een vader naar de grenzen moest. Ik zie ze nog voor me: nerveus sommigen, misschien wel meer in getal dan thans, 25 jaar later, nu we, de gronden daargelaten, toch wat meer dan destijds rekening houden met de mogelijkheid, die toen daarin verwerkelijkt is, dat, terwijl schier heel de kaart van Europa bloedrood gekleurd was, er één wit plekje vier jaren is overgebleven: Nederland. Maar al moge het „wonder“ van 1914-'18 ons vandaag misschien eenigszins op ons gemak zetten, niemand vergeet toch, dat de wereld en ook de oorlogsmachine er in een kwart eeuw heel anders is uit gaan zien.

Elke synode afgevaardigd.

Men kan heel de Duitsche gemeenten v door een synode die er zijn z'n best w de synode door de synode, vóór in de wer

Voor velen bidstonden dat toen 8 uur klom kerk door indrukwekkend. Wie het pl veler hart Nadat d uitgesproken de Sneek

Reeds h woord ge Amerika eveneens op dit oog

Beiden die zij ver blik in hu gepaste v den verzel hebben.

Waar nu lijke instablijft, daar deuzen v behandelin elkander l Op dit pun in die lijn

Bijzonder dag, toen prof. Greij Testament' noemd tot Leeuw. De een zinspel in de ane verteld wafrikaan b voorzitter, wel wat we van heeler

Dr Beets belijdenis o klank vone bled voor o praktische i zoeken van beginselen. Uit eigen het destijds den) brach was, dat h tus gesprol En dan: wi onze Oost, mogelijk te werk.

Mooie ad Heer Wolte spr. zelf), zich geven Djokja. Ver

Artikel X De atwijk gesanctione

*) Verbete regels op een zening in de druft" in elk weet, o critic suppletie mag op bladzijde formiteit" in

1) Voor e op te letten. Kuiper en d rapport zich lijen geven verplichtinge

En in een sprekend ov bezwarem pelijk drager zijn, achte ling niet p haar aan de te kunnen der Deputat Wat hier der Synode sprekingen. bewijsmateri Maar belang